

Filosofi i kød og blod

Politiken 4. september 1999

Vores sind, vores psykiske eller åndelige eksistens - eller hvad man nu skal kalde det som på engelsk simpelthen hedder "mind" ... altså *vores mentale system er i sin grundvold kropsligt. Tanker er i overvejende grad ubevidste. Abstrakte begreber er i vid udstrækning metaforiske.*

Disse tre påstande tjener som det oplivende afsæt for Georg Lakoff og Mark Johnsons nye bog "Philosophy in the Flesh" (Basic Books, New York 1999). Lakoff og Johnson hævder, at disse påstande udgør de vigtigste erkendelser, der på det seneste er gjort inden for udforskningen af det menneskelige tankeunivers, såkaldt kognitionsforskning.

Ordet kognitionsforskning forbindes vel normalt med forsøget på at modellere menneskets mentale evner ved hjælp af computere. Den centrale tanke har været, at hjernen er et organ for informationsbehandling, en slags computer af kød og blod med andre ord. De psykiske processer bliver på den måde at sammenligne med software og som sådan er de ikke afhængige af, om de befinder sig i den ene eller den anden slags computer. At det psykiske liv hos et menneske tilfældigvis foregår i en krop er således ikke væsentligt for at forstå det.

Inden for de sidste 20 år er dette paradigme imidlertid lige så stille brudt sammen. Det viser sig - hvad kloge mennesker vel altid har vidst - at det meste af det vi tænker, foregår uden at vi aner det, og ligger som et ubevidst lag, der giver struktur til vore mere bevidste forestillinger. Det ubevidste skal her ikke forstås som et Freudiansk fortrængt lag, men simpelthen som et niveau, der unddrager sig vor opmærksomhed, måske fordi det udspiller sig alt for hurtigt til at man kan fokusere på det.

Og i den udstrækning vi kan analysere kilderne til vores tanker fordi de ytrer sig sprogligt, så viser det sig at tankerne er viklet ganske og aldeles ind i metaforer, som er forankret i det lille barns kropslige oplevelser. Over hele kloden gælder det f.eks. at positive følelser er "varme" (som når det lille barn bliver holdt om), lykke er altid "op", intimitet er "nærhed", vigtigt er "stort", at forstå er at "fatte" osv. Den universelle karakter ved menneskers måde at tænke på skyldes altså hverken at denne karakter er nedfældet i vore gener eller at symbolerne er abstrakte størrelser, hævet over tid og sted. Den skyldes at den oplevelse at være en lille nyfødt menneskekrop er fælles for os alle sammen. Her starter vores tankeliv og det bærer det dybtgående præg af hele vort liv.

Oven på dette universelle lag af primære metaforer bygges så et lag af mere komplekse metaforer, der afhænger af kulturen. I de vestlige kulturer er det f.eks. typisk at "livet er en rejse". Derfor giver det umiddelbart mening, når man taler om at "være nået langt", om at "vende

tilbage" om at "gå hver til sit" og om at være "afsporet" eller at holde forholdet "flydende". Men folk fra andre kulturer ville måske ikke forstå en dyt ved den slags metaforer.

Gennem hele dette århundrede er der foregået en afmontering af tilliden til den menneskelige rationalitet og fornuft. Sideløbende hermed har der meget naturligt bredt sig en mistillid til realismen, til troen på at vores teorier om verden egentlig udsiger noget om verden, som den er i sig selv uberoende af mennesket. Pudsigt nok giver erkendelsen af sjælelivets fundamentale kropslighed basis for en ny slags realisme. For en krop, der grundlæggende tager fejl af sin verden har ikke mange chancer. På den måde garanterer tankernes kropslighed altså at tankerne handler om verden. For havde de ikke gjort det, ville kroppene ikke have kunnet overleve.

